

Nr 66.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m.; given Stockholms slott den 16 februari 1951.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m.

GUSTAF ADOLF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m.

Härigenom förordnas, att vad i förordningen den 4 juni 1948, nr 278, stadgas angående rätt för skattskyldig att vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt under de beskattningsår, för vilka taxering verkställs åren 1948—1950, njuta avdrag för belopp, som av årsvinsten avsättes till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier, skall äga motsvarande tillämpning beträffande de beskattningsår, för vilka taxering verkställs åren 1951—1953.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler *fråga om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normalager, m. m. samt anför därvid.*

Gällande bestämmelser m. m. Bestämmelser rörande investeringsfond för ersättande av förkrigslager meddelades genom *förordningen den 12 juni 1942 (nr 371)* om rätt att vid taxering till kommunal inkomstskatt samt statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för avsättning till investeringsfond, vilken förordning i vissa delar ändrades genom förordningen den 9 juni 1944, nr 279. Enligt nyssnämnda bestämmelser ägde skattskyldig vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen samt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt under de beskattningsår, för vilka taxering verkställdes åren 1942—1947, åtnjuta avdrag för belopp, som, enligt vad i förordningen stadgades, av årsvinsten avsattes till bl. a. investeringsfond för ersättande av förkrigslager eller investeringsfond för inventarier och varulager. Genom förordningen den 9 juni 1944, nr 279, meddelades jämväl bestämmelser om s. k. eldsvådefonder för inventarier, d. v. s. fonder upplagda i anledning av att inventarier förstörts genom eldsvåda eller av därmed jämförlig anledning eller blivit föremål för statligt förfogande. — Investeringsfond för ersättande av förkrigslager samt eldsvådefond för inventarier må jämlikt 1942 års förordning tagas i anspråk för fondens ändamål enligt den skattskyldiges eget bestämmande, dock senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under sjätte taxeringsåret efter det då avdrag för avsättningen ägt rum.

1942 års lagstiftning om investeringsfonder avsåg främst att bereda möjlighet till uppskov viss tid med vidtagandet av sådana dispositioner, som i övrigt kunde vara tveksamma men som med hänsyn till skatteeffekten likväl kunde anses böra vidtagas omedelbart. Vad särskilt angår bestämmelserna om investeringsfond för ersättande av förkrigslager tillkommo dessa för att bereda lindring i den beskattning, som skulle bliva en följd av att

vinst vid av kristiden orsakad minskad lagerhållning framträdde, samt för att undanröja de olägenheter, som eljest skulle följa av att företagen för att undgå sådan beskattning köpte varor i konstlad omfattning under en period av varuknapphet.

I den inom finansdepartementet upprättade promemoria, som låg till grund för 1944 års författningsändringar, framhölls att i 2 § 2 mom. sista stycket i 1942 års förordning upptoges ett stadgande, som gjorde det möjligt att, då lagerminskning förorsakats av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning — såvitt anginge det sålunda avgångna lagret — återställa den dolda reserv, som med utgångspunkt från priserna vid beskattningsårets utgång skulle funnits vid denna tidpunkt om lagertillgångarna då varit kvar. I fråga om maskiner och andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier funnes däremot icke någon motsvarighet till nyssberörda bestämmelser om utvidgad avdragsrätt i sådana fall, då avsättningar till investeringsfond föranletts av inträffad eldsvåda eller därmed jämförlig anledning. Följden härav kunde bliva att, om ett företag på grund av eldsvåda förlorade sin maskinpark utan att kunna ersätta den före beskattningsårets utgång, en betydande del av försäkringsbeloppet konsumerades för skatteändamål och ersättningsanskaffningen sålunda äventyrades. Dåvarande departementschefen uttalade, att gällande beskattningsregler i nu ifrågavarande fall kunde medföra en ganska hård belastning för vederbörande skattskyldiga och tillstyrkte därför i princip den i departementspromemorian föreslagna utvidgningen av avdragsrätten.

Genom *förordningen den 2 maj 1947 (nr 174) om investeringsfonder* har tillskapats en permanent lagstiftning angående avsättning till sådana fonder. Vid taxering avdragsgill avsättning må enligt förordningen ske bl. a. till investeringsfond för inventarier samt till investeringsfond för varulager. Den nya lagstiftningen tillkom utslutande i syfte att befordra konjunkturutjämnningen. Företagare skall sålunda under en högkonjunktur med god sysselsättning och goda vinster medgivas frihet från beskattning för den del av vinsten, som avsättes bl. a. för anskaffande av inventarier eller varor under en tid av fallande konjunktur med hotande arbetslöshet.

Bestämmelser om investeringsfond för ersättande av förkrigslager medtogos icke i 1947 års förordning. Anledningen härtill var — enligt uttalande i propositionen (86/1947) med förslag till ifrågavarande förordning — att man räknade med att det onormala försörjningsläget inom en icke alltför avlägsen framtid komme att efterträdas av mera normala förhållanden. Skulle i en framtid försörjningsläget åter bliva av krisartad beskaffenhet, borde i anledning härav påkallade åtgärder först då vidtagas. Åtgärder för bekämpande av speciella krisförhållanden borde nämligen icke hava plats i en för mera normala förhållanden avsedd lagstiftning.

Ej heller bestämmelser om s. k. eldsvådefond upptogos i 1947 års förordning. Enligt vad som uttalades i förenämnda proposition var anledning-

en härtill, att dylika bestämmelser icke ansågos vara av den beskaffenhet, att de borde inflyta i den permanenta, av konjunktursynpunkter motiverade lagstiftningen. Behov av särskilda bestämmelser för undanröjande av obilliga verkningar av beskattningsbestämmelserna uti ifrågavarande fall förelåge otvivelaktigt, även om detta behov kunde antagas bliva mindre framträdande vid en återgång till mera normala försörjningsförhållanden. Då detta behov av reglerande bestämmelser för fall av eldsvåda och därmed jämförliga händelser emellertid torde kunna förväntas få sin lösning i annat sammanhang, upptogs icke bestämmelser om eldsvådefonder i 1947 års förordning.

Av bestämmelserna i 1947 års förordning, i vad de hava avseende å investeringsfonder för inventarier respektive varulager, må följande här återgivas.

Svenskt aktiebolag och svensk ekonomisk förening äger vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för belopp, som av årsvinsten avsättes till fonder av nyssnämnda slag. Den avdragsgilla avsättningen må, oavsett om avsättning sker till en eller flera fonder, för visst beskattningsår icke överstiga tjugoprocent av årsvinsten. Överstiger årsvinsten för beskattningsåret medeltalet av motsvarande vinster för de två näst föregående beskattningsåren, må emellertid avdraget ökas med hälften av det överskjutande beloppet, dock högst med femton procent av vinsten under förstnämnda beskattningsår.

Avsättningar till investeringsfond skola stå under tillsyn av statens arbetsmarknadskommission (numera arbetsmarknadsstyrelsen).

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts förordnande, arbetsmarknadsstyrelsen äger besluta att investeringsfond under visst eller vissa beskattningsår och under villkor i övrigt, som läget å arbetsmarknaden påkallar, skall eller må tagas i anspråk för sitt ändamål.

1947 års förordning trädde i kraft den 15 maj 1947 och ägde tillämpning jämväl med avseende å det beskattningsår, för vilket taxering av beskattningsnämnd i första instans verkställdes under år 1947. I samband med förordningens ikraftträdande upphörde, med vissa undantag, 1942 års förordning att gälla. Till nämnda undantag höra bestämmelserna om investeringsfond för ersättande av förkrigslager och om eldsvådefond för inventarier, såvitt angår till dessa fonder avsatta medel.

Genom *förordningen den 4 juni 1948 (nr 278)* med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m. meddelades ytterligare bestämmelser rörande skattefria fondavsättningar. Enligt nämnda förordning ägde skattskyldig fysisk eller juridisk person vid beräkning av nettointäkt av rörelse enligt kommunalskattelagen och förordningen om statlig inkomstskatt under de beskattningsår, för vilka taxering verkställdes åren 1948—1950, njuta avdrag för belopp som, i enlighet med bestämmelserna i förordningen, av årsvinsten avsattes till investeringsfond

för ersättande av normallager eller till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier. Dessa fonder motsvarade i huvudsak investeringsfond för ersättande av förkrigslager respektive s. k. eldsvådefond för inventarier enligt 1944 års lagstiftning.

Avdrag må för visst beskattningsår i fråga om investeringsfond för ersättande av normallager icke överstiga ett belopp, motsvarande minskning av dold reserv i varulager i samband med lagerminskning från utgången av det beskattningsår, för vilket taxering skedde år 1947, till utgången av det beskattningsår varom fråga är. I fråga om särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier må avdraget icke överstiga ett belopp, motsvarande sådan i den skattepliktiga inkomsten för beskattningsåret ingående ersättning för maskiner eller andra för stadigvarande bruk avsedda inventarier som den skattskyldige åtnjutit på grund av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning. Beträffande investeringsfond för ersättande av normallager skulle dock iakttagas att — med undantag för de fall där lagerminskningen förorsakats av statligt förfogande, eldsvåda eller därmed jämförlig, av den skattskyldiges åtgöranden oberoende anledning — avdrag icke finge ske med större belopp än sjuttio procent av anskaffningskostnaden vid utgången av det beskattningsår, för vilket taxering skedde år 1947, för det efter nämnda tidpunkt avgångna lagret. Vidare skulle beträffande fond av sistnämnda slag iakttagas att, om den skattskyldige under tidigare beskattningsår åtnjutit avdrag för avsättning till sådan fond, det avdrag, som enligt förenämnda bestämmelser eljest skolat medgivas, skulle minskas med tidigare åtnjutet avdrag. Investeringsfond jämlikt 1948 års förordning må tagas i anspråk för fondens ändamål enligt den skattskyldiges bestämmande, dock senast under det beskattningsår, för vilket taxering sker under sjätte taxeringsåret efter det då avdrag för avsättningen ägt rum.

Vid framläggandet av förslag till 1948 års förordning (proposition nr 204 till 1948 års riksdag) framhöll dåvarande departementschefen att de genom kriget minskade lagren under åren 1946 och 1947 i regel åter syntes hava nått normal storlek. Emellertid torde man böra räkna med att lagren ånyo nedgått eller komme att nedgå på grund av den minskade import och ökade export, som det rådande läget nödvändiggjorde. Det syntes därför finnas fog för den av de berörda näringsorganisationerna hävdade meningen, att behov allt fortfarande föreläge av bestämmelser, som möjliggjorde för en skattskyldig att vid taxering erhålla avdrag i viss utsträckning för avsättning till investeringsfond för ersättande av det avgångna lagret. Beträffande s. k. eldsvådefonder för inventarier framhöll departementschefen, att de skäl, som tidigare motiverat särskilda bestämmelser rörande avsättning till sådan fond, fortfarande vore för handen. I avbidan på en definitiv reglering av förevarande spörsmål förordade departementschefen att de förut gällande bestämmelserna skulle äga tillämpning jämväl med avseende å de taxeringar, som verkställdes åren 1948—1950.

Framställning från Sveriges industriförbund m. fl. I skrivelse den 30 november 1950 ha Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund och Sveriges köpmannaförbund hemställt, att förordningen den 4 juni 1948 måtte utsträckas att gälla ytterligare under viss tid, förslagsvis tre år, eller sålunda under de beskattningsår, för vilka taxering verkställdes under åren 1951—1953.

Organisationerna ha i sagda skrivelse till en början erinrat om att de, såsom framginge av propositionen nr 204 till 1948 års riksdag, i skrivelse den 27 november 1947 hemställt, att Kungl. Maj:t till riksdagen täcktes avlåta förslag till lagstiftning i ämnet. Till stöd för sistnämnda framställning, såvitt den avsåge avsättning till investeringsfond för ersättande av normallager, hade organisationerna bl. a. anfört, att tidigare gällande lagstiftning med enahanda syfte föranletts av den under krigsåren rådande varubristen. Varje rörelse — vare sig den avsåge produktion eller handel — krävde att en viss efter rörelsens omfattning lämpad kvantitet varor ständigt hölles i lager. För rörelsens normala bedrivande vore ett dylikt lager en lika nödvändig konstant investering som fabriksfastigheter, maskiner och inventarier. På grund av varubristen hade det emellertid visat sig i allt större utsträckning omöjligt för företagen att vidmakthålla en varukvantitet, motsvarande rörelsens normala krav. Redan därigenom påverkades förutsättningarna för näringsverksamheten i ogynnsam riktning, men dessa olägenheter kunde övervinnas, så snart varor åter funnes att köpa, förutsatt att det genom lagerkonsumtionen lösgjorda kapitalet då alltjämt funnes i behåll att användas för nya varuinköp och prisnivån icke nått sådan höjd, att den förhindrade varuinköp i erforderlig omfattning. Bruste en av dessa förutsättningar, exempelvis därför att det lösgjorda kapitalet hade drabbats av hård beskattning och därigenom väsentligt reducerats, kunde detta i förening med en fortgående prisstegring i många fall leda till oöverkomliga svårigheter för återförande av driften i normal omfattning vid den tidpunkt, då förutsättningar i övrigt föreläge härför. Det borde ock beaktas att många skattskyldiga nödgades för att bevara det för lagerhållningen nödvändiga kapitalet förvärva varulager, som de under andra förhållanden icke skulle anskaffat, med den påföljd att på denna rent konstlade väg efterfrågan på varor steg och betydelsen av de faktorer, som bidrog till prisstegringen, ökades. På grund av den rådande varuknappheten i världen hade varuanskaffningen även efter krigshandlingarnas upphörande varit förenad med betydande svårigheter. De hårda restriktioner, importen vid ifrågavarande tidpunkt vore och sannolikt för avsevärd tid framåt komme att vara underkastad, i förening med strävandena att i största möjliga utsträckning inrikta den svenska produktionen på export, måste befaras i allt högre grad omöjliggöra lagrens vidmakthållande i den utsträckning, som krävdes för rörelsens normala bedrivande.

I skrivelsen har vidare framhållits att under den senast förflutna treårsperioden situationen på varumarknaden visserligen i så måtto förbättrats, att importregleringen i icke oväsentlig grad uppmjukats. Under senaste oros-

fyllda tid hade emellertid förhållandena radikalt förändrats i det en markerad varubrist, med början på en rad betydelsefulla råvaruområden, gjort sig gällande. Härtill komme att de enormt uppskruvade priserna på sådana knapphetsområden pressade företagens likviditet ända därhän, att de icke hade möjlighet verkställa hela den lagerpåfyllnad, som erfordrades för uppehållande av normallagret. Den ifrågavarande lagstiftningen syntes för den skull icke vara mindre starkt påkallad under de närmast kommande åren än vad fallet varit under den senaste treårsperioden.

Vad angår rätt till avdrag för avsättning till s. k. eldsvådefonder har i skrivelsen anförts att några omständigheter icke inträffat, som gjort det påtagliga behovet av särskilda bestämmelser rörande sådana fonder mindre trängande än vad hitintills varit fallet.

Departementschefen. Det är önskvärt att krigs- och efterkrigstidens provisoriska lagstiftning avvecklas på de områden, där så kan ske. Detta gäller särskilt i de fall, då statsmakterna efter krigets slut genomfört en permanent, för normala förhållanden avpassad lagstiftning på det område, varom fråga är.

Vad angår de genom 1948 års provisoriska lagstiftning införda investeringsfonderna för ersättande av normallager kunde det redan vid bestämmelsernas tillkomst råda en viss tvekan om det befogade i att genomföra den ifrågavarande lagstiftningen. Det är uppenbart att denna tvekan måste göra sig än mera gällande då nu — tre år senare — fråga uppkommit om en eventuell prolongering av bestämmelserna på ytterligare tre år.

Därvid bör även framhållas att numera så pass lång tid förflutit sedan utgången av beskattningsåret 1946, att det ter sig skäligen omotiverat att nu medgiva skattefria fondavsättningar på grundval av de minskningar, som 1946 års lager må hava undergått. Vidare må framhållas att en fortsatt rätt till avdrag för avsättningar till normallagerfonder skulle — i sådana fall där lagerminskning och fondavsättning skett under år 1950 samt lagerökning ägt rum under år 1951 — komplicera den föreslagna lagstiftningen om investeringsskatt. Jag kan sålunda för min del icke finna, att situationen är sådan, att det kan anses tillräckligt motiverat att genomföra en prolongering av bestämmelserna om normallagerfonder. Jag anser mig alltså icke böra framlägga något förslag härom.

Vad åter angår de fall, då inventarier förlorats till följd av eldsvåda eller därmed jämförlig anledning eller statligt förfogande, synes det rimligt att medgiva förlängning av lagstiftningens giltighetstid. För dylika fall föreligger otvivelaktigt, såsom departementschefen år 1948 framhöll, ett behov av särskilda författningsbestämmelser jämväl för framtiden. Jag förordar därför, att 1948 års lagstiftning i sistnämnda del förlänas fortsatt giltighet under ytterligare tre år. Jag vill i anslutning härtill anmärka, att jag förutsätter att frågan om de permanenta bestämmelser, som i sist berörda del kunna erfordras, kommer att upptagas vid den översyn av kommunalskattelagen, som 1950 års skattelagssakkunniga ha att verkställa.

Jag torde i detta sammanhang jämväl få erinra om att enligt det nyligen framlagda förslaget till investeringskatt (prop. nr 33) avsättning till investeringsfond regelmässigt skall medföra skyldighet att gälda sådan skatt. Undantag har föreslagits allenast beträffande avsättning till särskild investeringsfond för ersättande av förlorade inventarier; dylik avsättning avses alltså skola få ske utan att föranleda skyldighet att gälda investeringskatt.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att upprättat förslag till *förordning om fortsatt tillämpning i viss del av förordningen den 4 juni 1948 (nr 278) med provisoriska bestämmelser om investeringsfond för ersättande av normallager, m. m.* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lennart Eriksson.